

Belgische kinderen uit terroristische conflictzones moeten kunnen rekenen op onze hulp

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen staat achter de oproep van Unicef en kinderrechtenorganisaties ter plaatse om Belgische kinderen van (voormalige) IS-vrouwen veilig begeleid terug naar België te halen. Deze kinderen zijn slachtoffer en geen dader. Ze zijn al meermaals in hun rechten geschonden: in hun recht op zorg, hun recht op een veilige omgeving, hun recht op onderwijs. We moeten ervoor zorgen dat we hen helpen.

‘Helpen’ houdt in essentie twee zaken in:

1. Alle mogelijke inspanningen leveren om Belgische minderjarigen en ter plaatse geboren kinderen met een Belgische vader of moeder maar van wie de Belgische nationaliteit nog niet officieel vaststaat uit conflictzones te repatriëren, waar nodig en mogelijk in samenwerking met internationale organisaties (VN, Unicef, Rode Kruis, ...).
2. Alle inspanningen leveren om die kinderen en jongeren te re-integreren in de Belgische samenleving, met alle professionele hulp die daarvoor nodig is.

1. Situatie wordt dringender

Sedert de neergang van de terreurbeweging ‘Islamitische Staat’ in Syrië en Irak staat de mogelijke terugkeer van Belgische ‘Syriëstrijders’ naar België in de aandacht. Daar zijn ook minderjarigen bij betrokken: van tieners die zelf naar Syrië of Irak trokken om daar de wapens op te nemen tot heel jonge kinderen die door hun ouders vanuit België naar het conflictgebied meegenomen werden of daar geboren werden. Volgens OCAD, het Belgische

Orgaan voor de Coördinatie en de Analyse van de Dreiging, zou het om zo'n 145 Belgische minderjarigen gaan, waarvan drie vierde jonger is dan 6 jaar.

In een recent contact wijst Unicef Midden-Oosten, geleid door de Belg Geert Cappelaere, ons op de bijzonder precare situatie die dreigt te ontstaan nu de Koerdische autoriteiten in Noord-Syrië ertoe neigen de kampen in hun regio op korte termijn te sluiten. In die gevangenenkampen zitten ook Belgische (voormalige) IS-vrouwen met kinderen.

We vernemen ook dat daarnaast een aantal moeders en kinderen nog steeds ingelijfd zouden zijn bij wat overblijft van IS. Sommige vrouwen zijn nog samen met hun echtgenoot. Van anderen zijn er sterke aanwijzingen dat hun echtgenoten inmiddels gesneuveld zijn. Van weer anderen weten de in België achtergebleven familieleden (ouders en grootouders) totaal niet waar hun kinderen en kleinkinderen inmiddels zijn en hoe hun situatie is.

2. Kinderen in VOS

De problematiek van terugkerende Syriëstrijders wordt door overheden in de eerste plaats vanuit veiligheidsoogpunt bekeken. Dat overheden die veiligheidsoverwegingen ook laten meespelen als het over kinderen of tieners gaat die een training in wapengebruik kregen of actief meededen aan gewelddaden is uiteraard ook begrijpelijk.

Vanuit kinderrechtenoogpunt gaat het bij minderjarigen echter in de eerste plaats om kinderen en jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie (VOS). Het oorlogsgeweld waaraan ze blootgesteld werden, de gewelddaden waar ze getuige van waren, hebben een zware negatieve impact op hun ontwikkeling, zowel in sociaal, moreel, emotioneel als cognitief opzicht. Vaak hebben ze allerlei traumatische ervaringen opgedaan en zijn ze bijzonder kwetsbaar door ondervoeding, verwaarlozing en diverse vormen van misbruik. Foto's van kinderen van (voormalige) IS-vrouwen laten er geen twijfel over bestaan dat de meeste kinderen er slecht aan toe zijn en vaak gehuisvest zijn in gevaarlijke en ongezonde omstandigheden.

Artikel 19 van het kinderrechtenverdrag laat er geen twijfel over bestaan wat in zulke gevallen de plicht van de overheid is: de kinderen beschermen tegen het geweld, het misbruik, de verwaarlozing of de exploitatie waar ze het slachtoffer van zijn. Ook en juist als het de ouders zijn die hen in die situatie brachten.

Artikel 38 van het kinderrechtenverdrag eist bovendien dat de staten alle uitvoerbare maatregelen nemen 'ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict'.

Artikel 39 van het kinderrechtenverdrag verbindt de staten ertoe alle passende maatregelen te nemen 'ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontierende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten'. En expliciteert dat dit herstel en deze herintegratie plaats moeten kunnen vinden 'in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind'.

Op grond van die bepalingen in het kinderrechtenverdrag dringen we erop aan dat de bevoegde Belgische en Vlaamse overheden:

1. alle mogelijke inspanningen leveren om Belgische minderjarigen en ter plaatse geboren kinderen met een Belgische vader of moeder maar van

- wie de Belgische nationaliteit nog niet officieel vaststaat uit conflictzones te repatriëren,
2. alle inspanningen leveren om die kinderen en jongeren te re-integreren in de Belgische samenleving, met alle professionele hulp die daarvoor nodig is.

3. Repatriëring

Belgische kinderen in conflictzones in het buitenland opsporen en repatriëren is geen eenvoudige klus, in het bijzonder als de communicatie met lokale autoriteiten beperkt is, moeizaam verloopt of onmogelijk is. Toch menen we, op grond van de genoemde bepalingen in het kinderrechtenverdrag dat België alle mogelijke inspanningen moet leveren om Belgische minderjarigen terug naar België te halen. Welke passende maatregelen vervolgens genomen moeten worden, is een beslissing die na de repatriëring, hier in België, geval per geval bekeken moet worden.

Om die repatriëring zo goed mogelijk te laten verlopen, stellen we de volgende maatregelen voor:

- Overleg met internationale organisaties (Unicef, Internationale Rode Kruis, ...) op welke wijze Belgische overheden met hen kunnen samenwerken om Belgische kinderen op te sporen, te identificeren en terug te brengen.
- Verduidelijk de procedures en stappen in het repatriëringsproces.
- Bezorg alle Belgische minderjarigen de nodige documenten voor een veilige terugkeer naar België, zonder enige leeftijdsbeperking.
- Baseer de identificatie op een verscheidenheid van beschikbare gegevens, uit zowel België als uit het buitenlandse conflictgebied (foto's, video's, brieven, fysieke kenmerken, administratieve documenten, ...). Indien de Belgische overheid een DNA-test nodig acht, zou zo'n test geen financiële drempel voor terugkeer mogen vormen. Deze informatie is niet alleen relevant bij het mogelijk maken van een terugkeer, maar kan ook later van belang zijn bij mogelijke vragen over afstamming.
- Informeer in België verblijvende familieleden over de stappen en procedures in het repatriëringsproces, zodat zij kunnen meehelpen door gegevens te bezorgen die de identificatie en veilige terugkeer kunnen bespoedigen.
- Bewaak dat de terugkeer op een kindvriendelijke, niet-bedreigende wijze verloopt. Bied de kinderen en jongeren de ondersteuning die ze nodig hebben.

4. Herstel en herintegratie

Alle minderjarigen in buitenlandse conflictzones moeten we beschouwen als slachtoffer, wat ook hun leeftijd is. Gegeven dat ze ook in psychisch, moreel en sociaal opzicht nog in volle ontwikkeling waren en zijn, mogen we er niet van uitgaan dat een eventuele rekrutering of deelname aan gewapende of gewelddadige activiteiten op vrijwillige basis gebeurde. Ingeval er aanwijzingen bestaan dat ze actief betrokken waren in 'als misdrijf omschreven feiten', is het aan de bevoegde jeugdrechtbank in België om te bepalen welke maatregelen gepast zijn om hun herintegratie in de Belgische samenleving mogelijk te maken.

- Bepaal geval per geval welke maatregelen en professionele hulp nodig zijn om het herstel en de herintegratie van de betrokken kinderen en jongeren te bevorderen.
- Zorg voor een multidisciplinaire benadering met voldoende aandacht voor de behandeling van post-traumatische stress-symptomen.

- Laat de kinderen en jongeren zoveel mogelijk een gewoon leven leiden in een ondersteunende (gezins-)omgeving.
- Ondersteun pleeggezinnen, leraren en andere professionals die met de kinderen en jongeren in contact komen, onder meer in hoe ze best kunnen reageren op eventuele post-traumatische reacties bij de kinderen en jongeren.
- Heb bijzondere aandacht voor kinderen van wie één of beide ouders in gevangenschap verkeren door feiten gepleegd in de conflictzone. Deze kinderen kunnen extra drempels ervaren in het herstellen van hun psychische, emotionele en sociale ontwikkeling.
- Bescherm de kinderen en jongeren tegen wraakacties en tegen nieuwe rekrutering door extremistische groeperingen.
- Bescherm hen ook tegen overdadige media-aandacht. Zorg dat hun privacy gerespecteerd wordt.
- Hou voor ogen dat herstel en herintegratie van deze kinderen en jongeren een proces van lange duur vergt.¹

Overleg met het Agentschap Jongerenwelzijn leert ons dat de jeugdhulp in Vlaanderen voorbereid is om aan deze groep kinderen en jongeren een gepast hulpverleningsaanbod te bieden. Men erkent binnen het agentschap heel duidelijk dat het om een diverse doelgroep gaat waarvoor dus een divers aanbod voorzien dient te worden. Wij onderschrijven de keuze van het Agentschap Jongerenwelzijn om daarbij zowel beroep te doen op het reguliere hulpverleningsaanbod (pleegzorg, mobiele begeleiding, OOC, de Gemeenschapsinstellingen,...) als op een gespecialiseerd aanbod (zoals de trajecten intensieve kortdurende contextbegeleiding).

¹ Verschillende van deze aanbevelingen komen uit de RAN Manual: *Radicalisation Awareness Network Manual, Response to returnees: foreign terrorist fighters and their families*, July 2017.

Zie ook: *Handbook on Children recruited and exploited by terrorist and violent extremist groups: the role of the justice system* (2017), United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).